

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.08.2016, sp. zn. 21 Cdo 5311/2015, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.5311.2015.1

Číslo: 82/2018

Právní věta: Soud, který je ve věci samé mezinárodně příslušný podle pravidel stanovených v nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (tzv. nařízení Brusel II bis) a který zvažuje postoupení věci soudu jiného státu Evropské unie, není povinen řízení přerušit, přijme-li jiné opatření v souladu s čl. 15 odst. 6 nařízení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.08.2016

Spisová značka: 21 Cdo 5311/2015

Číslo rozhodnutí: 82

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Právo Evropské unie, Řízení ve věcech péče o nezletilé

Předpisy: čl. 15 odst. 1 bod b Nařízení () č. 2201/2003

čl. 3 nařízení rady (ES) č. 2201/2003

čl. 5 nařízení rady (ES) č. 2201/2003

čl. 6 nařízení rady (ES) č. 2201/2003

čl. 9 Nařízení () č. 2201/2003

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání otce a opatrovníka nezletilého proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 9. 2015, sp. zn. 64 Co 200/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 5 usnesením ze dne 22. 4. 2015, č. j. 50 P 146/2014-919 řízení o úpravu poměrů k nezletilému zastavil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že matka spolu s nezletilým přicestovala do České republiky na základě rozhodnutí španělského soudu o její povinnosti navrátit se do České republiky. Poté, co odvolací soud v Madridu k odvolání matky zrušil předchozí rozhodnutí soudu prvního stupně o povinnosti k návratu, matka opustila i s nezletilým Českou republiku a podala návrh na vyslovení nepřislušnosti Obvodního soudu pro Prahu 5 a zastavení řízení, který soud prvního stupně usnesením ze dne 29. 3. 2013, č. j. 50 Nc 749/2010-680 zamítl. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 7.

6. 2013, č. j. 64 Co 176/2013-725 bylo usnesení soudu prvního stupně změněno tak, že se soud prvního stupně prohlašuje za nepřislušný a řízení se zastavuje. Usnesení odvolacího soudu bylo k dovolání otce nezletilého změněno usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 2. 2014, č. j. [30 Cdo 2554/2013](#)-771, uveřejněném pod č. 66 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2014 (dále jen „R 66/2014“) tak, že usnesení soudu prvního stupně bylo potvrzeno. Nejvyšší soud v tomto usnesení mimo jiné poukázal na skutečnost, že dosud nebylo soudem prvního stupně rozhodnuto o návrhu matky na postoupení věci podle článku 15 Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „nařízení“), podle nějž lze v zájmu dítěte výjimečně za určitých podmínek postoupit věc soudu jiného členského státu, pokud je tento jiný soud z hlediska svého umístění vhodnější k projednání věci. Soud prvního stupně dále vyšel ze sdělení španělského Soudu I. instance č. 93 v Madridu, který vyslovil, že je v nejlepším zájmu nezletilého, aby ve věci rozhodoval španělský soud a přijal příslušnost jako soud vhodněji umístěný. Soud prvního stupně proto dospěl k závěru, že „není dána pravomoc tuzemského soudu“ a s odkazem na ustanovení § 103 a § 104 odst. 1 o.s.ř. řízení zastavil.

2. K odvolání otce i opatrovníka Městský soud v Praze usnesením ze dne 18. 9. 2015, č. j. 64 Co 200/2015-954 usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že „Obvodní soud pro Prahu 5 se prohlašuje za nepřislušný a věc se postupuje k projednání Soudu I. instance č. 93 v Madridu, Španělsko“, a dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů před soudy „všech stupňů“. Závěru odvolacího soudu, že ve věci byly splněny podmínky článku 15 nařízení, předcházelo zjištění, že, poté co matka opakovaně vznesla návrh na postoupení příslušnosti španělskému soudu, Obvodní soud pro Prahu 5, který je mezinárodně příslušný k projednání předmětné věci podle článku 8 nařízení, požádal španělský soud v Madridu, aby převzal příslušnost. Soud I. instance č. 93 v Madridu sdělil, že je v nejlepším zájmu nezletilého, aby řízení probíhalo před Soudem I. instance č. 93 v Madridu s tím, že Španělsko je místem, kde byl nezletilý integrován, kde se nachází jeho obvyklé bydliště. Odvolací soud shledal, že vhodněji umístěným soudem k projednání věci je španělský soud, neboť nezletilý má španělské občanství, narodil se v Madridu, kde žije se svou matkou s výjimkou přistěhování do České republiky, nezletilý vzhledem k rozhodnutí španělského soudu ze dne 20. 7. 2012 nesmí vycestovat ze španělského území, je ve Španělsku integrován, navštěvuje zde mateřskou školu, zájmové kroužky a rozvíjí se též v českém jazyce s tím, že navštěvuje českou školku v Madridu. Lhůtu šesti týdnů pro přijetí soudní příslušnosti podle článku 15 odst. 5 nařízení, považoval odvolací soud za lhůtu pořádkovou i proto, že z citovaného článku nevyplývá, že by tento návrh nebylo možno podat opakovaně, naopak z odst. 3 písm. a) vyplývá, že takto lze postupovat v průběhu řízení, stal-li se členský stát obvyklým bydlištěm dítěte poté, co bylo zahájeno řízení u soudu uvedeného v odst. 1, tedy u soudu mezinárodně příslušného k projednání věci. Odvolací soud dále uzavřel, že žádost ve smyslu článku 15 odst. 5 nařízení podává mezinárodně příslušný soud členského státu soudu jiného členského státu vhodněji umístěného k projednání věci a nejedná se o rozhodnutí, které by bylo potřeba doručovat účastníkům řízení. Doplnil, že návrh matky na postoupení příslušnosti došlý soudu prvního stupně dne 6. 5. 2014 byl spolu s přílohami Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí doručen již dne 14. 5. 2014 a nejednalo se proto o žádný nestandardní postup.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti usnesení odvolacího soudu podal dovolání otec. Pro rozhodnutí odvolacího soudu považuje za zásadní otázku nesprávné přednostní aplikace práva Evropské unie před českým a španělským právním řádem při nemožnosti odstranění rozdílnosti právních úprav členských států. Nejvyšší soud by proto měl „zohlednit všechna fakta jak hmotněprávní, tak procesní a upřednostnit ochranu ústavně zaručených práv občana České republiky a přímou účinnost práva Evropské unie tak

potlačit". Má rovněž za to, že rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu se závěry vyjádřenými v R 66/2014, v němž dovolací soud soudu prvního stupně uložil, aby v řízení jako soud mezinárodně příslušný pokračoval s nejvyšším urychlením. Odvolacímu soudu vytýká, že nezhojil vadu řízení spočívající v tom, že ani otec ani opatrovník neobdrželi informaci o podání žádosti o postoupení příslušnosti, ani řízení do rozhodnutí španělského soudu o přijetí příslušnosti nebylo přerušeno, přičemž má za to, že marným uplynutím lhůty dne 12. 9. 2014 měl soud prvního stupně pokračovat v řízení. Opačný postup vedl k porušení práva otce i opatrovníka na spravedlivý proces. Za vadný označil rovněž závěr odvolacího soudu, že opatrovníku byl návrh matky na postoupení příslušnosti doručen, dále že nezletilý má státní občanství Španělského království a především, že se soudy nevypořádaly s nesouhlasem opatrovníka s přenesením příslušnosti, který považuje pro soud za závazný. Lhůtu šesti týdnů podle ustanovení čl. 15 odst. 5 považuje za propadnou, nikoliv pořádkovou. Odvolacímu soudu dále vytýká, že se vůbec nevypořádal s konfliktem španělské a české právní úpravy, kdy k rozvodu manželství jsou toliko příslušné české soudy, bez možnosti přenesení příslušnosti, přičemž španělské soudy – dokud nebude rozhodnuto o rozvodu manželství a vypořádání společného jmění manželů – mohou ve věcech rodičovské odpovědnosti vydávat toliko předběžná opatření. Odvolací soud dle dovolatele rovněž nezkoumal nejlepší zájem dítěte, i když připouští, že v kontextu čl. 15 nařízení se Soudní dvůr Evropské unie dosud nevyjádřil, poukázal však na kritéria stanovená vnitrostátní judikaturou (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. [30 Cdo 1510/2013](#), uveřejněné pod č. 39 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2014 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3430/2011](#), uveřejněný pod č. 102 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2012). Navrhl proto, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Proti usnesení odvolacího soudu podal dovolání rovněž opatrovník nezletilého. S odkazem na čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie a bodu 33 preambule nařízení namítal, že v posuzovaném případě došlo k porušení práva nezletilého na soudní ochranu, které spočívá v porušení jeho práva na projednání věci v rozumné lhůtě, v nedostatečném naplnění zásad spravedlivého procesu a v nezachování možnosti podat opravný prostředek. Porušení práva nezletilého na projednání věci v přiměřené lhůtě spatřuje dovolatel v tom, že soudy přesto, že řízení již trvalo delší dobu, použily v rozporu se zájmem dítěte postup podle čl. 15 nařízení, což vedlo k dalšímu oddálení rozhodnutí ve věci. Dovolatel poukázal na to, že v posuzovaném případě by nebylo použití čl. 15 nařízení nutné, kdyby soud prvního stupně učinil v řízení včas všechna opatření, která šlo rozumně očekávat, a kdyby rozhodl v rozumné době. Soud prvního stupně nezjistil dostatečně skutkový stav přesto, že mu v tom nebránily žádné překážky (zejména v době, kdy matka s nezletilým pobývala opětovně v České republice, tj. od července 2011 do května 2012), a i když měl k dispozici vhodné právní prostředky (například dožádání podle nařízení Rady ES č. 1206/2001 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních). Soud prvního stupně odročoval ústní jednání na neurčito a rozhodoval s průtahy, což vedlo k tomu, že v řízení vyvstala otázka, zda by bylo vhodnější, aby věc projednaly španělské soudy. Dovolatel označil za neudržitelnou současnou praxi při použití čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení, která neumožňuje brojit opravným prostředkem proti posouzení materiálních podmínek podání žádosti k přenesení příslušnosti, ale opravný prostředek lze použít pouze proti usnesení o zastavení řízení, bylo-li žádosti vyhověno (to je však přezkoumatelné jen z hlediska naplnění formálních podmínek). Podle dovolatele lze existenci opravného prostředku proti rozhodnutí o splnění materiálních požadavků pro aplikaci čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení dovodit z vnitrostátního práva. Teprve po nabytí právní moci rozhodnutí o opravném prostředku proti rozhodnutí o splnění materiálních požadavků pro aplikaci čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení, je možné příslušnost podle tohoto článku přenést. K uvedenému závěru se přiklonil také rakouský Spolkový Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 24. 6. 2015 ve věci sp. zn. 9 Ob 14/15x, z něhož vyplývá, že možnost opravných prostředků by měla existovat jak ve fázi podání žádosti (naplnění materiálních podmínek), tak poté i ve fázi, kdy je řízení pro vyhovění žádosti zastaveno. Šestitýdenní lhůta podle čl. 15 odst. 5 nařízení k přijetí příslušnosti dožádaným soudem není podle dovolatele

pouze pořádkovou lhůtou, ale jde o lhůtu, s kterou jsou spojeny určité právní následky. Není-li příslušnost dožádaným soudem v této lhůtě přijata, ponechává si příslušnost v celé věci soud země původu. Jelikož v posuzovaném případě nepřijaly španělské soudy příslušnost včas, pravomoc českých soudů nezankla a odvolací soud měl rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Dovolatel dále poukázal na to, že podle čl. 15 odst. 1 písm. a) ve spojení s čl. 15 odst. 4 nařízení je přenesení příslušnosti spojeno s přerušením řízení a výzvou účastníkům, aby podali návrh na zahájení řízení u vhodněji umístěného soudu, což zajišťuje, že účastníci mohou proti takovému rozhodnutí brojit opravným prostředkem. Vedle toho stojí v posuzovaném případě zvolený postup podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení, u nějž nařízení nepočítá s rozhodnutím o přerušení řízení, ze kterého by se účastníci mohli o postupu soudu dozvědět, a proti němuž by mohli brojit opravným prostředkem. Vzhledem k tomu, že nařízení u postupu podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nevyklučuje vydání rozhodnutí o přerušení řízení a vzhledem k tomu, že postup členských států se při aplikaci tohoto článků různí, navrhl dovolatel, aby odvolací soud zaujal k otázce procesního postupu při aplikaci čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení stanovisko ve smyslu § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, přičemž dospěje-li odvolací soud k závěru, že tuto otázku není možné považovat za *acte clair*, aby podal návrh Soudnímu dvoru Evropské unie k zahájení řízení o předběžné otázce. Dovolatel dále nesouhlasil s tím, že odvolací soud přenesl příslušnost pro celé řízení, i když tak mohl učinit pouze v části týkající se péče o dítě, neboť nařízení v čl. 1 odst. 3 výslovně stanovuje, že se nevztahuje na řízení o výživném. Tento postup odvolacího soudu vedl k tomu, že o vyživovací povinnosti k nezletilému nebylo vůbec rozhodnuto. Dovolatel navrhl, aby odvolací soud zrušil usnesení soudu prvního stupně i odvolacího soudu a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

5. Matka nezletilého ve vyjádření k dovolání uvedla, že v posuzovaném případě byly naplněny podmínky pro aplikaci čl. 15 nařízení, neboť nezletilý měl vždy na území Španělska obvyklé bydliště (až na dvě období, kdy se nacházel nedobrovolně mimo území Španělska). Ztotožnila se závěrem odvolacího soudu o tom, že šestitýdenní lhůta k převzetí příslušnosti je pořádková, což vyplývá zejména z toho, že v řízení jde o zájem dítěte a z toho, že žádost o postoupení věci vhodněji umístěnému soudu lze podat opakovaně. Matka nezletilého dále zrekapitulovala rozhodnutí španělských soudů v předmětné věci a odmítla účelová vyjádření otce nezletilého o tom, že rozhodnutí španělských soudů jsou předběžné povahy. Podle matky nezletilého jde o rozhodnutí konečná a definitivní přesto, že dosud nebylo rozhodnuto o rozvodu účastníků, ani o vypořádání společného jmění manželů. Matka nezletilého navrhla, aby odvolací soud rozhodnutí odvolacího soudu jako věcně správné potvrdil.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 občanského soudního řádu a že věc je třeba i v současné době - vzhledem k tomu, že řízení v projednávané věci bylo zahájeno v době před 1.1.2014 - posoudit (srov. Čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.) podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe

dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Zákonný census provedený v ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. se zde neuplatní, neboť nejde o věc zde uvedenou (věc upravenou zákonem o rodině), ale o otázku (mezinárodní) příslušnosti soudu.

10. Článek 15 nařízení upravující postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu stanovuje následující:

[1] Výjimečně mohou soudy členského státu příslušné ve věci, pokud se domnívají, že soud jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, je vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci nebo její určité části, a v případě, že je to v zájmu dítěte,

a) přerušit řízení v dané věci nebo její části a vyzvat strany, aby podaly návrh u soudu tohoto jiného členského státu v souladu s odstavcem 4, nebo

b) požádat soud jiného členského státu, aby převzal příslušnost v souladu s odstavcem 5.

[2] Odstavec 1 se použije

a) na žádost strany, nebo

b) z podnětu soudu, nebo

c) na žádost soudu jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah v souladu s odstavcem 3. Postoupit věc z podnětu soudu nebo na žádost soudu jiného členského státu je možné pouze se schválením alespoň jedné ze stran.

[3] Má se za to, že dítě má zvláštní vztah k členskému státu ve smyslu odstavce 1, pokud tento členský stát

a) se stal obvyklým bydlištěm dítěte poté, co bylo zahájeno řízení u soudu uvedeného v odstavci 1, nebo

b) je bývalým obvyklým bydlištěm dítěte, nebo

c) dítě je jeho státním příslušníkem, nebo

d) je obvyklým bydlištěm nositele rodičovské zodpovědnosti, nebo

e) je místem, kde se nachází jmění dítěte, a věc se týká opatření k ochraně dítěte ve vztahu ke správě, zachování a nakládání s tímto jměním.

[4] Soud členského státu příslušný ve věci stanoví lhůtu, ve které musí být zahájeno řízení u soudů tohoto jiného členského státu v souladu s odstavcem 1. Pokud do této doby řízení u soudů zahájeno není, pokračuje soud, který řízení zahájil, ve výkonu své příslušnosti v souladu s články 8 až 14.

[5] Soudy tohoto jiného členského státu mohou z důvodu zvláštních okolností věci v zájmu dítěte přijmout soudní příslušnost do šesti týdnů ode dne, kdy o to byly požádány v souladu s odst. 1 písm. a) nebo b). V tomto případě se soud, který zahájil řízení jako první, prohlásí za nepřislušný. Jinak soud, který zahájil řízení jako první, pokračuje ve výkonu své příslušnosti v souladu s články 8 až 14.

[6] Pro účely tohoto článku soudy spolupracují buď přímo, nebo prostřednictvím ústředních orgánů určených podle článku 53.

11. V posuzovaném případě podléhalo přezkumu dovolacího soudu rozhodnutí odvolacího soudu, kterým byla na španělský soud podle čl. 15 nařízení přenesena příslušnost ve věci rodičovské zodpovědnosti k nezletilému (odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že jej

prohlásil za nepřislušný a věc postoupil španělskému soudu). Odvolací soud rozhodl poté, co soud prvního stupně požádal podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení (na návrh matky nezletilého ze dne 7. 3. 2011 a ze dne 6. 5. 2014) přípisem ze dne 11. 7. 2014 prostřednictvím styčného soudce pro Haagskou úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí španělský soud (Soud I. instance č. 93 v Madridu) o převzetí příslušnosti. Přípisem ze dne 23. 2. 2015 sdělil Soud I. instance č. 93 v Madridu soudu prvního stupně, že s přenesením příslušnosti souhlasí.

12. Z uvedeného tedy vyplývá, že pro právní posouzení věci bylo významné vyřešení právních otázek spojených s interpretací a aplikací příslušných ustanovení čl. 15 nařízení.

13. Dovolací soud se (stejně jako odvolací soud) nejprve zabýval tím, zda byly pro aplikaci čl. 15 nařízení (pro postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému soudu) dány podmínky stanovené v čl. 15 odst. 1 a odst. 3 nařízení. Následně (poté, co shledal naplnění důvodů pro postoupení věci) dovolací soud zkoumal, jestli odvolací soud zvolil a realizoval k tomuto účelu vhodný procesní postup (podle čl. 15 odst. 1 písm. a) nebo b) nařízení) v souladu s požadavky a podmínkami uvedenými v čl. 15 odst. 5 nařízení.

14. Vzhledem k tomu, že při interpretaci a aplikaci příslušných ustanovení čl. 15 nařízení, vyvstaly právní otázky, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly řešeny (zda je soud, který je příslušný ve věci, povinen při postupu podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení před podáním žádosti jinému členskému státu o převzetí příslušnosti přerušit řízení, a zda je šestitýdenní lhůta k převzetí příslušnosti jiným členským státem podle čl. 15 odst. 5 prekluzivní lhůtou, nebo lhůtou pořádkovou), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání otce a opatrovníka nezletilého je proti usnesení odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV. Důvodnost dovolání

15. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání nejsou opodstatněná.

16. Ve výjimečných případech umožňuje čl. 15 nařízení soudu, který je příslušný ve věci, aby přenesl svou příslušnost na soud, který sice ve věci není příslušný, ale je k projednání věci vhodněji umístěn. Zhodnocení použití čl. 15 je v každém konkrétním případě na uvážení soudu, přičemž soud musí zohlednit, zda má dítě k tomuto jinému členskému státu zvláštní vztah (k pojmu „zvláštní vztah“ srov. čl. 15 odst. 3 nařízení), zda je tento jiný soud vhodněji umístěn, a zda je přenesení příslušnosti v zájmu dítěte. Ustanovení čl. 15 nařízení tak předpokládá určitou míru uvážení mezinárodně příslušného soudu, zda v každé jednotlivé věci je vhodné, aby nadále nepokračoval v řízení, ale po splnění nařízením uvedených podmínek, výjimečně věc postoupil k projednání a rozhodnutí soudu jiného členského státu Evropské unie, který dosud příslušný ve věci nebyl. Aby se zabránilo nahodilosti, či libovůli při výkonu tohoto diskrečního oprávnění soudu, stanoví nařízení podrobné podmínky (byť i s relativně neurčitou hypotézou), které je třeba vykládat v souladu s výkladovými pravidly uvedenými v preambuli nařízení. Zejména se jedná o zásadu nejlepšího zájmu dítěte (bod 12 preambule), podmínky vhodnosti postoupení věci (bod 13 preambule), spolupráce ústředních orgánů (bod 25 preambule) a dodržování základních práv dítěte stanovených v čl. 24 Listiny základních práv Evropské unie (bod 33 preambule).

17. V posuzovaném případě dovolací soud ohledně naplnění podmínek pro postoupení věci podle čl. 15 nařízení k projednání španělskému soudu jako vhodněji umístěnému soudu neshledal takový deficit rozhodnutí odvolacího soudu, který by nutně vedl k zrušení napadeného rozhodnutí, či jeho změně. Odvolací soud - vycházející z toho, že nezletilý byl do Španělska přemístěn v souladu s

obecnými pravidly nařízení - vzal ve smyslu čl. 15 odst. 3 písm. b), c) a d) nařízení do úvahy, že se Španělsko pro nezletilého stalo obvyklým bydlištěm, neboť zde byl v rámci sociálního a rodinného prostředí integrován, že je státním příslušníkem Španělska, a že Španělsko je obvyklým bydlištěm též jeho matky (k výkladu pojmu „obvyklé bydliště“ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. [30 Cdo 2244/2011](#)). V posuzovaném případě tedy byl dán zájem dítěte na tom, aby španělské soudy převzaly příslušnost českých soudů, neboť nezletilý měl prokazatelně ke Španělsku zvláštní vztah.

18. Dovolací soud se dále zabýval tím, zda odvolací soud postupoval správně, když změnil rozhodnutí soudu prvního stupně tak, že jej prohlásil za nepřislušný a věc postoupil k projednání španělskému soudu (Soudu I. instance č. 93 v Madridu). Odvolací soud takto rozhodl poté, co Soud I. instance č. 93 v Madridu sdělil přípisem ze dne 23. 2. 2015 soudu prvního stupně (na jeho žádost ze dne 11. 7. 2014), že přijímá příslušnost k rozhodnutí ve věci.

19. K posouzení správnosti tohoto procesního postupu odvolacího soudu se musel dovolací soud zabývat výkladem čl. 15 odst. 1 písm. b) a čl. 15 odst. 5 nařízení, podle kterých odvolací soud postupoval. Vzhledem k tomu, že jde o výklad aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie, musel se dovolací soud nejprve vypořádat s otázkou, zda by neměl ohledně interpretace daných ustanovení podat předběžnou otázku k Soudnímu dvoru Evropské unie (k tomu srov. čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie), jak ostatně v dovolání předeštel i opatrovník nezletilého.

20. Z hlediska povinnosti soudu členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie se žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce je klíčové rozhodnutí Soudního dvora v případě 283/81 CILFIT (1982), ECR 3415, v němž formuloval tři výjimky, kdy národní soudy posledního stupně tuto povinnost nemají, a to jestliže:

[1] otázka komunitárního práva není významná (relevantní) pro řešení daného případu,

[2] existuje ustálená judikatura Soudního dvora k dané otázce nebo rozsudek Soudního dvora týkající se v zásadě identické otázky (tzv. *acte éclairé*),

[3] jedině správné použití práva Společenství je tak zřejmé, že nezůstává prostor pro jakoukoliv rozumnou pochybnost (tzv. *acte clair*). Přitom k tomu, aby soud členského státu mohl konstatovat, že výklad komunitárního práva je zjevný, musí a) porovnat jednotlivé jazykové verze textu, b) používat terminologie a právních pojmů komunitárního práva, c) vzít zřetel na odlišnosti interpretace komunitárního práva, d) být přesvědčen, že jeho výklad je stejně zjevný soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru Evropské unie.

21. K výkladu čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení dovolatelé namítali, že z něj vyplývá, že soud měl předtím, než požádal vhodněji umístěný soud o převzetí příslušnosti, vydat usnesení o přerušení řízení, z něhož by se účastníci mohli dozvědět o zamýšleném postupu, a proti němuž by mohli brojit opravným prostředkem. Jelikož Soudní dvůr tuto otázkou dosud neřešil (a o tzv. *acte éclairé* se tudíž nejedná), zbývá posoudit, zda jde o tzv. *acte clair*.

22. Podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení může soud členského státu v odůvodněných případech požádat soud jiného členského státu, aby převzal příslušnost v konkrétní věci. Přijme-li soud tohoto jiného členského státu příslušnost do šesti týdnů ode dne, kdy o to byl požádán, vysloví soud, který zahájil řízení svou nepřislušnost, jinak soud, který zahájil řízení jako první, pokračuje ve výkonu své příslušnosti (k tomu srov. čl. 15 odst. 5 nařízení).

23. Z výše uvedeného vyplývá, že nařízení nestanovuje soudu, který je příslušný ve věci, povinnost

přerušit řízení, žádá-li soud jiného členského státu o převzetí příslušnosti, stejně tak nařízení neuvádí, jakou by měla mít žádost o převzetí příslušnosti (případně prohlášení nepřislušnosti) procesní formu. Dovolacímu soudu tedy nezbyvá než uzavřít, že členské státy jsou povinny postupovat při aplikaci čl. 15 odst. 1 písm. b) a čl. 15 odst. 5 nařízení v souladu s jejich vnitrostátními procesními předpisy, neboť nařízení ani jiný evropský předpis nestanovuje pro takové případy jednotná procesní pravidla (tento závěr je nutné považovat za tzv. *acte clair*).

24. Je na úvaze každého členského státu, jakou procesní formu dá žádosti o převzetí příslušnosti a prohlášení nepřislušnosti podle čl. 15 odst. 1 písm. b) a čl. 15 odst. 5 nařízení, a zda uloží svým soudům povinnost před podáním žádosti k převzetí příslušnosti přerušit řízení. Vedle toho je však třeba zdůraznit, že příslušná procesní ustanovení každého členského státu by měla být při aplikaci čl. 15 odst. 1 písm. b) a čl. 15 odst. 5 nařízení vykládána eurokonformně s výše připomenutými zásadami. Ohledně výkladu povahy lhůty podle čl. 15 odst. 5 nařízení se dovolací soud neztotožnil se závěrem odvolacího soudu. Podle dovolacího soudu je čl. 15 odst. 5 nařízení rovněž nutné považovat za tzv. *acte clair*, neboť z něj jednoznačně vyplývá, že šestitýdenní lhůta stanovená jinému členskému státu k přijetí příslušnosti je prekluzivní.

25. Čl. 15 odst. 5 nařízení spojuje s nedodržením šestitýdenní lhůty k přijetí příslušnosti určité právní následky. Přijme-li dožádaný soud v této lhůtě svou příslušnost, musí se soud, u něž bylo řízení zahájeno, prohlásit za nepřislušný. Nedojde-li k přijetí příslušnosti dožádaným soudem v šestitýdenní lhůtě, musí soud, u něž bylo řízení zahájeno, pokračovat v řízení. Také porovnání jazykových znění nařízení potvrzuje závěr, že s uplynutím šestitýdenní lhůty je spojena povinnost soudů postupovat v čl. 15 odst. 5 věty druhé nařízení předvídaným způsobem (např. v anglickém znění je imperativ jednoznačně vyjádřen slovesem „shall“).

26. S ohledem na to, že s uplynutím šestitýdenní lhůty k přijetí příslušnosti jsou spojené určité právní následky (povinnost soudů postupovat stanoveným způsobem), nelze tuto lhůtu považovat za pořádkovou, ale je nutné přijmout závěr, že jde o prekluzivní lhůtu, kterou musí soudy všech členských států, v níž je nařízení přímo použitelné, respektovat. K tomuto závěru vede také zohlednění cíle a základních zásad nařízení. Nařízení bylo přijato k usnadnění spolupráce členských států Evropské unie ve věcech příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, při zajištění rovnosti všech dětí a nejlepšího zájmu dítěte (k tomu srov. body 1, 5, 12 a 33 preambule nařízení). Výklad čl. 15 odst. 5 nařízení, který vede k závěru o tom, že šestitýdenní lhůta k přijetí příslušnosti je prekluzivní, naplňuje uvedený cíl nařízení, neboť napomáhá tomu, aby soudy o rodičovské zodpovědnosti rozhodovaly s nejvyšším urychlením, což jednoznačně je v nejlepším zájmu dítěte.

27. Nejvyšší soud tedy, ač je v dané věci ve smyslu článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, věc nepředložil Soudnímu dvoru Evropské unie k rozhodnutí o předběžné otázce, neboť příslušná ustanovení čl. 15 nařízení, jejichž výklad byl v posuzovaném případě sporný, představují tzv. *acte clair*.

28. Jak je výše uvedeno, nařízení ani jiný evropský předpis neukládá soudu, jaký procesní postup musí zvolit při aplikaci čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení, a proto se dovolací soud zabýval otázkou, zda česká právní úprava civilního procesu umožňovalo soudu prvního stupně, aby v posuzovaném případě požádal soud jiného členského státu o převzetí příslušnosti, aniž by vydal usnesení o přerušení řízení.

29. Institut přerušení řízení upravený v ustanovení § 109 o. s. ř. se uplatní, vznikne-li v průběhu civilního řízení překážka postupu řízení, která je odstranitelná. Za takovou překážku postupu řízení je nutné považovat také naplnění podmínek pro postoupení věci k projednání vhodněji umístěnému

soudu podle čl. 15 nařízení. Přerušeni řízení je však v tomto případě pouze fakultativní, neboť nejde o případ obligatorního přerušeni řízení (srov. případy obligatorního přerušeni řízení podle ustanovení § 109 odst. 1 o. s. ř.). Podle ustanovení § 109 odst. 2 o. s. ř. může soud řízení přerušit, pokud neučiní jiná vhodná opatření. V posuzovaném případě soud prvního stupně řízení nepřerušil, ale učinil jiné vhodné opatření k odstranění překážky postupu řízení, když prostřednictvím styčného soudce pro Haagskou úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí požádal španělský soud (Soud I. instance č. 93 v Madridu) o stanovisko k převzetí příslušnosti. Toto jiné vhodné opatření předvídá také nařízení, které v čl. 15 odst. 6 stanovuje, že členské státy mohou spolupracovat jak prostřednictvím ústředních orgánů určených podle čl. 53 nařízení, tak přímo.

30. Dovolací soud tedy došel k závěru, že soud prvního stupně postupoval správně, když podal žádost Soudu I. instance č. 93 v Madridu o převzetí příslušnosti prostřednictvím styčného soudce pro Haagskou úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, aniž by přerušil řízení. Takový postup vyhovuje jak českým procesním pravidlům, tak příslušným ustanovením nařízení a jeho zásadám, neboť je v nejlepším zájmu dítěte, aby byl zvolen takový procesní postup, který rozhodování ohledně poměrů dítěte urychlí.

31. Dovolací soud se neztotožnil s námitkou dovolatelů o tom, že tímto postupem znemožnil soud prvního stupně účastníkům brojit opravným prostředkem proti závěru o naplnění podmínek pro postoupení věci vhodněji umístěnému soudu. Ze spisu vyplývá, že účastníci byli o návrhu matky nezletilého na postoupení věci od počátku informováni, neboť její návrh jim byl doručen a účastníci měli možnost se k němu vyjádřit, což také podáním ze dne 19. 5. 2014 (otec nezletilého) a ze dne 10. 6. 2014 (opatrovník nezletilého) učinili. Naplněním podmínek pro postoupení věci vhodněji umístěnému soudu se soud prvního stupně i odvolací soud zabýval v předmětném řízení (v řízení o prohlášení nepřislušnosti), v němž bylo právo podat opravný prostředek všem účastníkům zachováno. Dovolací soud se rovněž neztotožňuje s názorem dovolatele, že nad rámec seznámení se s názorem účastníků na zvažované postoupení věci jinému soudu členského státu Evropské unie, by účastníci měli mít právo napadnout závěr soudu o naplnění materiálních podmínek pro přenesení příslušnosti, tedy ještě dříve, než dožadující soud o přenesení příslušnosti formálně rozhodne. Bylo-li připomenuto, že aplikace čl. 15 předpokládá určitou, předem definovanou, míru uvážení dožadujícího soudu, pak kladný závěr o naplnění podmínek se projevuje právě v okamžiku, kdy je dožádání jinému členskému státu podáno s následným uplatněním opravných prostředků proti rozhodnutí o vyslovení nepřislušnosti soudu a zastavení řízení. Ostatně ani ve vnitrostátní praxi nevznikají pochybnosti o tom, že tam, kde jsou soudy nadány oprávněním (mírou uvážení), zda řízení ve věci ex offio zahájí, či nikoliv, není taková úvaha soudu předem podrobena posouzení účastníků, zda pro zahájení řízení jsou splněny materiální podmínky.

32. Naplněním podmínek pro postoupení věci se musel zabývat také dožádaný španělský soud (Soud I. instance č. 93 v Madridu), neboť k přijetí příslušnosti může dojít jen, je-li takový postup v nejlepším zájmu dítěte (k tomu srov. čl. 15 odst. 5 nařízení). Soud, který zahájil řízení, se může prohlásit za nepřislušný až v případě, že soud jiného členského státu (dožádaný soud) příslušnost přijme. Z uvedeného vyplývá, že pokud by Soud I. instance č. 93 v Madridu příslušnost ať už pro nenaplnění podmínek pro postoupení věci, nebo pro nedodržení šestitýdenní lhůty stanovené v čl. 15 odst. 5 nařízení nepřijal, příslušný by byl nadále soud prvního stupně. Účastníkům tedy zůstalo zachováno právo brojit v souladu se španělskými procesními předpisy proti přenesení příslušnosti také v řízení o přijetí příslušnosti před Soudem I. instance č. 93 v Madridu.

33. Soudu prvního stupně je podle dovolacího soudu nutné vytknout, že spis v předmětné věci neobsahuje zprávu o tom, kdy byla jeho žádost o převzetí příslušnosti doručena konkrétnímu soudci dožádaného soudu (Soudu I. instance č. 93 v Madridu), který o převzetí příslušnosti rozhodoval. Ze spisu tak není zcela zřejmé, kdy začala v posuzovaném případě šestitýdenní lhůta k převzetí příslušnosti běžet a zda byla dodržena. Nařízení předpokládá, že soudy, resp. soudci členských států

budou komunikovat přímo (čl. 15 odst. 6), nebo prostřednictvím ústředních orgánů, které podle čl. 55 nařízení spolupracují s jinými orgány rovněž přímo, nebo prostřednictvím orgánů veřejné moci nebo jiných subjektů i v případě postoupení věci vhodněji umístěnému soudu (čl. 55 písm. c) nařízení). Ať již se proto mezinárodně příslušný soud rozhodne postupovat jakýmkoliv z uvedených postupů, musí být součástí procesního spisu i záznam o tom, k jakému okamžiku byla žádost o postoupení věci doručena dožádanému soudu. Je však třeba vzít v úvahu, že dožádaný soud je třeba identifikovat v souladu s pravidly nařízení, tedy dožadující soud musí být schopen identifikovat konkrétní soud, který – po splnění podmínek stanovených v čl. 15 odst. 1,3 nařízení – bude plynule pokračovat v řízení, původně zahájeném v jiném členském státě Evropské unie. Nemělo by se tak stávat, že po postoupení věci vznikne v dožádaném státě konflikt příslušnosti mezi vnitrostátními soudy, nebo že by mělo dojít k postoupení věci dalšímu soudu (srov. bod 13 věta druhá preambule). K dosažení tohoto cíle by soudy měly být schopny identifikovat příslušný soud podle pravidel uvedených v Evropském soudním atlasu ve věcech občanských (dosažitelném na http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_cs.htm), prostřednictvím ústředních orgánů (Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí), nebo styčného soudce ve věcech rodinného práva.

34. Přestože z nalézacího spisu nelze bez pochybností dovodit, kdy byl příslušný soudce španělského soudu dožádán a odkdy počala běžet lhůta k rozhodnutí o převzetí mezinárodní příslušnosti, nemá tato vada za následek nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu. Předně je třeba vycházet z toho, že rozhodnutí dožádaného soudu o přijetí příslušnosti v sobě implicitně zahrnuje posouzení všech podmínek nezbytných pro aplikaci čl. 15 nařízení, tedy i posouzení otázky, zda lhůta stanovená v čl. 15 odst. 5 marně neuplynula. Její uplynutí totiž bez dalšího pro dožadující i dožádaný členský stát znamená, že soud členského státu ve věci původně příslušný i nadále pokračuje v řízení. Ze spisu ani z vyjádření účastníků se přitom nepodává, že by u španělského soudu napadli rozhodnutí o převzetí příslušnosti španělským soudem. Jestliže by se tak stalo a byli-li by účastníci s opravným prostředkem v dožádaném státě úspěšní, musel by na takto vzniklou situaci reagovat i dožadující stát a i v případě, že řízení v původním členském státě by bylo pravomocně zastaveno a to i kdyby nebyly využity mimořádné opravné prostředky. Zastavení řízení v původně mezinárodně příslušném státě Evropské unie a současné nepřijetí příslušnosti v dožádaném státě (lhostejno z jakého důvodu) by nutně muselo vést původně příslušný soud k úvaze o potřebě zahájení řízení ve věci rodičovské odpovědnosti z úřední povinnosti, aby byla vyloučena situace, kdy tu není žádný soud, který by poměry dítěte upravil. Dovolací soud proto vycházel ze zásady vzájemné důvěry ovládající nařízení a považoval přijetí příslušnosti Soudem I. instance č. 93 v Madridu za učiněné v šestitýdenní lhůtě stanovené čl. 15 odst. 5 nařízení.

35. Bylo-li jednoznačně zjištěno, že k postoupení věci byly naplněny podmínky stanovené v čl. 15 odst. 1 a odst. 3 nařízení a ačkoliv soud prvního stupně pochybil, když včas nezjišťoval, kdy byla jeho žádost doručena konkrétnímu soudci Soudu I. instance č. 93 v Madridu, ani neučinil jiné kroky směřující ke zjištění, zda byla šestitýdenní lhůta podle čl. 15 odst. 5 nařízení k převzetí příslušnosti dodržena, je v nejlepším zájmu dítěte, aby byla příslušnost zachována Soudu I. instance č. 93 v Madridu, který je k projednání věci vhodněji umístěn. Pro uvedený závěr svědčí to, že Soud I. instance č. 93 v Madridu se na rozdíl od českých soudů již zabýval meritem věci (například v jeho rozhodnutí ve věci péče o nezletilého ze dne 11. 7. 2013), je s věcí obeznámen a vzhledem k současnému bydlišti nezletilého je také vhodněji umístěn k tomu, aby ve věci náležitě zjistil skutkový stav a rozhodl s nejvyšším urychlením.

36. Dovolací soud nedovodil namítaný rozpor dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu se závěry vyjádřenými v R 66/2014 a to již z toho důvodu, že tvrzený rozpor ani vzniknout nemohl. V R 66/2014 byla řešena otázka, který soud dvou členských států Evropské unie je mezinárodně příslušný ve věci samé. Tato otázka byla vyřešena v prospěch českých soudů a právě mezinárodní

příslušnost českých soudů ve věcech rodičovské odpovědnosti je jednou z podmínek pro aplikaci čl. 15 nařízení. Pro úplnost je třeba rovněž dodat, že (zákonné) přemístění dítěte do jiného členského státu Evropské unie sebou nutně nenesení nebezpečí zprerhání rodinných vazeb, jak je v dovolání rovněž naznačováno. I když by měl být v oblasti rodičovské odpovědnosti příslušný soud jiného členského státu, může si soud původního obvyklého bydliště za splnění podmínek uvedených v čl. 9 nařízení po omezenou dobu ponechat mezinárodní příslušnost v oblasti práva na styk s dítětem.

37. Vzhledem k tomu, že usnesení odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správné a že nebylo zjištěno, že by usnesení odvolacího soudu bylo postiženo některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání otce a opatrovníka nezletilého podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.